

FACTORS AND INDICATORS OF STANDARD OF LIVING AS AN ECONOMIC CATEGORY

The definition of the category «standard of living» in different periods of the formation of economics, the relationship with other economic categories are considered. Researches devoted to the study of this category on the territory of Ukraine are analyzed separately. A connection between the concept «standard of living» and standards of people's lives is shown. Standards of people's lives in Ukraine over the past five years are analyzed on the basis of the data of the State Statistics Service, the main trends and their correspondence to the standards which should provide a complete and stable life of the population are defined. However, these figures still do not correspond to the required social level and realities of life.

Keywords: standard of living, the consumer basket, the standard of living.

Шеховцова І.А.

к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

Костя С.Б.

студент, ФММ НТУУ «КПІ»

СТАН НАФТОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

У статті проведено аналіз та обґрунтування напрямів підвищення ефективності та покращення результативності господарської діяльності підприємств нафтогазової промисловості в Україні, визначено чинники, що впливають на їх діяльність.

У висновках зазначено, що за останні роки обсяги переробки нафти на НПЗ України скорочуються. Запропоновано декілька заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємств нафтового сектору.

Ключові слова: нафта, нафтопродукти, паливно-енергетичний комплекс, «Нафтогаз України», нафтовий кошик, ОПЕК.

Вступ. Нафтогазова промисловість є складовою частиною паливно-енергетичного комплексу України. Нафта є не тільки цінним паливом, але й сировиною для різних галузей промисловості.

Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК) – це складна міжгалузева система видобутку й виробництва палива та енергії, їх транспортування, розподілу та використання.

Постановка завдання. Важливу роль в економіці країни відіграє нафтова промисловість. Вона забезпечує більшість галузей народного господарства необхідною сировиною, продуктами нафтопереробки. Сучасний рівень розвитку науки і техніки дозволяє одержувати з нафти

різноманітні продукти і вироби: паливо (бензин, дизель), паливний мазут, каучук, синтетичні волокна, технічний спирт, розчинники, медичні препарати тощо. Саме в цьому народногосподарське значення нафтової промисловості.

Більша частка досліджень у галузі нафтового сектору економіки виконана зарубіжними вченими (Е. Chow, J. Elking, A. Grimaud, S. Metcalfe, J. Weyant), а серед сучасних українських дослідників цієї проблеми слід відзначити О. Амошу, В. Бугрова, О. Главаті, Я. Витвицького, М. Герасимчука, В. Кухаря, М. Чумаченка та ін.

Метою даної статті є визначення сучасного стану підприємств нафтового сектору України, напрямів розвитку нафтогазової промисловості.

Результати дослідження. Нафта використовується не тільки як паливо. Це цінна сировина для хімічної промисловості. Проте частка нафти в паливному балансі нашої країни досить висока.

Видобувають нафту на території України в двох її районах: у Передкарпатті (Львівська та Івано-Франківська області) [2] та на Лівобережжі (Чернігівська, Полтавська, Сумська області). Власної нафти Україні не вистачає, тому значна її кількість (майже 90% у 2012 р.) завозиться із зарубіжних країн, головним чином з Росії. Як власна, так і імпортована нафта переробляється на нафтопереробних заводах у Херсоні, Кременчуку, Лисичанську, Дрогобичі, Одесі. Заводи виробляють бензин, гас, мастила та інші нафтопродукти. Глибина переробки нафти на заводах України становить близько 50% (у США – до 90%). Тому українські нафтопереробні підприємства потребують реконструкції. Головне завдання – довести переробку нафти до 75%. Це щорічно економило б значні кошти [3, с. 12].

Важливі події 2010 року з впливом на 2013-2014 рр.:

- підписано додаткові угоди до довгострокових контрактів купівлі – продажу та транзиту природного газу між компаніями «Нафтогаз України» та «Газпром» (квітень);
- компанія «Нафтогаз України» стала асоційованим членом Європейського союзу газової промисловості «Єврогаз» (червень);
- прийнято Закон України «Про засади функціонування ринку природного газу» (липень);
- компанія «Нафтогаз України» видобула перші сто тисяч барелів нафти в рамках реалізації проекту в Єгипті (серпень).

Стратегічні напрями розвитку нафтогазової промисловості:

- ефективне використання геополітичного потенціалу України як однієї з найбільших країн – транзитерів вуглеводневої сировини;
- підвищення енергетичної безпеки держави шляхом диверсифікації джерел і маршрутів постачання нафти і газу;
- впровадження реформ на внутрішньому паливному ринку [2].

Провідним підприємством паливно-енергетичного комплексу є Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України», одна з найбільших компаній країни.

Компанія виробляє десяту частину валового внутрішнього продукту України та забезпечує 5% надходжень до Державного бюджету (загальний фонд). При цьому загальна кількість працюючих на підприємствах Компанії становить близько 1% працездатного населення країни, а основні фонди, якими управляє Компанія, – 3,5% від загальнодержавних.

Підприємства Компанії забезпечують виконання повного циклу upstream та downstream операцій у нафтогазовій промисловості, злагодженою роботою сприяючи зміцненню енергетичної незалежності країни.

Сьогодні Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» – головний транзитер російського природного газу до європейських країн.

При чому, що сучасний стан галузі виглядає наступним чином.

Нафтовидобувна промисловість орієнтується на нафтові родовища суходолу і континентального шельфу. Нафтопереробна промисловість розміщується поблизу нафтопромислів, у портах ввозу сирової нафти або на трасах магістральних нафтопроводів. Газова промисловість розвивається на базі газових родовищ [5, с. 26].

Для розвитку нафтової, нафтопереробної промисловостей необхідне устаткування, яке виробляють різні галузі машинобудування. На основі районів видобутку паливних ресурсів виникають населені пункти, так як розвиток цих промисловостей потребує певної кількості трудових ресурсів.

Трубопровідний транспорт призначений для транспортування нафти, газу та інших рідких, газоподібних та сипучих речовин. Довжина газопроводів у межах нашої країни сягає близько 35 тис. км, нафтопроводів – 2,5 тис. км, нафтопродуктопроводів – близько 3 тис. км [4].

Найбільший нафтопровід «Дружба» є трансєвропейською магістраллю і в межах України має протяжність 680 км. Прокладено декілька нафтопроводів з Росії до великих НПЗ нашої держави в Кременчузі, Лисичанську і Херсоні. В межах України нафтопроводи тягнуться від родовищ нафти до переробних заводів у Передкарпатті.

Провідні країни світу мають сучасну нафтопереробну промисловість, технології якої відповідають високим вимогам ресурсозбереження та екологічності. Зростання споживання нафтопродуктів, що спостерігається в цих країнах, задовольняється за рахунок наявності резерву виробничих потужностей установок первинної і глибокої переробки нафти, а тимчасово виникаючий дефіцит покривається за рахунок створеного стратегічного запасу нафти.

Для задоволення потреби в необхідній гаммі нафтопродуктів країни Заходу йдуть по шляху модернізації своїх НПЗ, орієнтації на використання якіснішої сировини, збільшення коефіцієнта використання виробничих потужностей, проведення більш вивіреної

політики в зовнішній торгівлі нафтою і нафтопродуктами. Крім того, більшість з них досягла високої енергетичної ефективності, що за інших незмінних умов дозволяє їм при однаковому рівні споживання нафтопродуктів забезпечувати потреби промисловості, транспорту й інших галузей економіки.

У світовій практиці існують три підходи до стратегічного резервування нафти і (або) нафтопродуктів: безпосередньо державою, спеціально створеними організаціями-агентствами і накладенням зобов'язань на нафтові компанії. Використовуються також і комбіновані підходи. Ці підходи мають як позитивні, так і негативні сторони.

Перевага принципу державного резервування полягає в можливості оперативно реагувати на ситуацію і уникати втручання в діяльність приватних компаній. Головним недоліком є великі бюджетні витрати на створення і підтримку резервів. Державні резерви є у США, Японії, Німеччині, Італії, Ірландії і деяких інших країн.

Резерви спеціальних організацій знаходяться під державним контролем, але ними управляють спеціальні агентства. Така форма вигідна обом сторонам: компанії звільняються від безпосереднього виконання зобов'язань по резервуванню і пов'язаному з цим організаційного клопоту, а у держави є впевненість, що воно має достовірні дані про резерви і може ними скористатися, не втручаючись в господарську діяльність компаній. Такі резерви є в Німеччині, Данії, Франції, Нідерландах, деяких інших країнах. Недоліком є необхідність утримання апарату спеціального відомства.

Держава може також зобов'язати компанії нафтового і нафтопереробного сектора створювати запаси відповідно до спеціального законодавства про обов'язкове резервування. Недоліки системи: обмежена можливість контролювати виконання вимог, ризик недостовірності інформації про запаси, втручання в господарську діяльність компаній. Але з країн з найрозвиненішою економікою тільки країни – експортери нафти (Канада і Норвегія), а також США, Австралія і Нова Зеландія не мають законодавства про обов'язкове резервування компаніями.

В Україні в порівнянні з країнами Євросоюзу, з одного боку, є надлишок потужностей первинної переробки нафти, з іншого – нестача потужностей вторинної переробки. Україна споживає близько 16 млн т нафтопродуктів на рік: по 5 млн т бензину й дизельного палива та 6 млн т мазуту. В країні функціонує 6 нафтопереробних заводів загальною потужністю 52 млн т нафти на рік, які здатні не тільки забезпечити власні потреби у нафтопродуктах (біля 30 % від загальної потужності), а й реалізовувати їх експорт до країн Європи.

Але останні роки обсяги переробки нафти на НПЗ України скорочуються. Так, у 2007 році переробка нафти скоротилася порівняно з попереднім роком на 952,9 тисячі тонн і становила 14,4 мільйона тонн. У 2008 р. зменшення обсягів переробки нафти продовжувалося. Основними чинниками було падіння темпів приросту власного українського

видобутку, скорочення обсягів імпорту нафти, закриття кількох НПЗ на тривалий ремонт. Крім того, більшість українських НПЗ та бензозаправних станцій належать російським компаніям (як власникам контрольних пакетів акцій), що дещо обмежує вплив держави на забезпечення нафтопродуктами [6].

Проблеми викликані змінами до законодавства, соціально-політичною ситуацією призвели до глобального стрибку цін на ринку, що характеризується наступними цінами нафтового кошика ОПЕК, ціна якого досягла максимального значення з початку поточного місяця, встановившись вище позначки 105,7 дол./бар. Як повідомив сьогодні секретаріат міжнародного нафтового картелю, кошик ОПЕК станом на звітну дату 9 червня 2014 р. подорожчав на 0,34 дол., а його ціна офіційно склала 105,72 дол./бар. Це його найвищий показник з 30 травня поточного року.

Нафтовий кошик ОПЕК (OPEC Reference Basket of crudes) є одним з ключових цінових індикаторів світового ринку вуглеводнів. Він відображає середню ціну нафти, яку поставляють на світовий ринок країни цієї міжнародної організації нафтових експортерів. Розрахунок ціни нафтового кошика здійснюється щодня по робочих днях за станом за попередній торговий день секретаріатом ОПЕК, який постійно засідає у Відні [1, с. 124].

Висновки. В Україні за роки національної незалежності спостерігалася тенденція падіння фактичного споживання нафтопродуктів, яка віддзеркалює суть кризових явищ, що відбуваються не лише в економіці країни, але і більшою мірою пов'язана з безперервним підйомом світових цін на сиру нафту. Крім того, попит на продукти нафтопереробки значно змінюється під час переходу України на європейські стандарти якості. Попит на нафту змінюється не тільки з точки зору загального споживання, а також по секторах економіки і споживанню окремих продуктів.

У нинішніх умовах пріоритет у споживанні нафтопродуктів в Україні зміщується з важкої на легку промисловість і сферу послуг. Унаслідок процесів, які відбуваються, слід розглядати підвищення ролі вантажного автотранспорту порівняно із залізничним у перевезенні вантажів. У той же час зростає парк приватних автомобілів і частка в загальному споживанні нафтопродуктів для потреб важкої промисловості та електроенергетики також змінюється.

Список використаних джерел

1. Бурлака В.Г. Трансформация рынков нефти и газа / В.Г. Бурлака, Р.В. Шерстюк; под ред. Бурлаки Г.Г. – К.: НАУ, 2005. – 320 с.
2. Шерстюк Р.В. Пути модернизации НПЗ Украины / Р.В. Шерстюк, В.Г. Бурлак // Нефтепереработка и нефтехимия. – 2006. – № 11. – С. 5-10.
3. Енергетична політика України – Огляд 1996 р. – Paris: OECD Publications, 1996. – С. 139.

4. Не хочу, не буду. Украина остается на обочине развития нефтепереработки // НефтеРынок. – 2007. – № 8. – С. 12-15.

5. Україна. Огляд енергетичної політики 2006. – Міжнародне енергетичне агентство / під ред. К. Манділ. – Paris: IEA Publications, 2006. – 377 с.

6. Статистика / Міністерство енергетики та вугільної промисловості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mre.kmu.gov.ua.

Шеховцова И.А., Костя С.Б.

СОСТОЯНИЕ НЕФТЯНОГО СЕКТОРА УКРАИНЫ

В статье проведен анализ и обоснование направлений повышения эффективности и улучшения результативности хозяйственной деятельности предприятий нефтегазовой промышленности в Украине, определены факторы, влияющие на их деятельность.

В заключении указано, что за последние годы объемы переработки нефти на НПЗ Украины сокращаются. Предложено несколько мероприятий по повышению эффективности деятельности предприятий нефтяного сектора.

Ключевые слова: нефть, нефтепродукты, топливно-энергетический комплекс, «Нафтогаз Украины», нефтяной корзину, ОПЕК.

Shechofztova I., Kostya S.

STATE OIL SECTOR OF UKRAINE

The article analyzes and study areas to increase efficiency and improve performance of business activities of oil and gas industry in Ukraine, the factors that affect on their work.

The findings indicated that in recent years the volume of oil processing at refineries in Ukraine reduced. Proposed several measures to improve the efficiency of enterprises of the oil sector.

Keywords: oil, petroleum products, fuel and energy complex, «Naftogaz of Ukraine» oil basket of OPEC.
